Dzielnica I
Stare Miasto

Dzielnica I „Stare Miasto”, której granice wyznacza rzeka Wisła, Cmentarz Rakowicki oraz Aleje Mickiewicza i Słowackiego stanowi prawdziwe serce miasta i jest usytuowana w ścisłym centrum Krakowa. Turyści, odwiedzający nas, mówiąc o Krakowie mają na myśli zabytki i architekturę naszej dzielnicy. Jest ona naszą wizytówkę nie tylko w Polsce ale także poza granicami kraju. Jej obecny kształt jest wynikiem uchwały Rady Miasta Krakowa z 1991 roku określającej podział miasta na 18 dzielnic. Wcześniej obszar ten stanowił część dzielnicy Śródmieście. W skład Dzielnicy I wchodzą dawne jednostki administracyjne które powstały w wyniku przyłączania do Krakowa okolicznych terenów. Samo Stare Miasto zawdzięcza swój dzisiejszy wygląd aktowi lokacyjnemu z 1257 roku. Postanowiono w nim o utworzeniu gminy miejskiej Kraków opierającej się o zasady prawa magdeburskiego. Wytyczony układ urbanistyczny zakładał usytuowanie w jego centralnej części rynku z równymi bokami co stanowiło niemal idealny kwadrat. Ulice odchodzące miały imitować szachownicę dzieląc okoliczny teren na równe działki. Ten charakterystyczny podział oraz mury miejskie wyznaczają nam granice pierwotnego miasta Kraków.

Bazylika Mariacka na Rynku Głównym

Kościół archiprezbiterialny, pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, był wielokrotnie przebudowywany. Jego dwie charakterystyczne wierze stanowią dużą atrakcję dla turystów. Mniejsza z nich o wysokości 69 m jest dzwonnicą kościelną. Wisi w niej dzwon, który określa się „Półzygmuntem“. Druga z nich o wysokości 81 metrów jest dostępna dla turystów, a co godzinę z jej szczytu trębacz odgrywa hejnał. Według tradycji wykonuje się go na cztery strony świata. W pierwszej kolejności dla Króla, w kierunku Wawelu, następnie dla Burmistrza oraz Rajców w stronę magistratu, dla przybywających do Krakowa gości w kierunku Bramy Floriańskiej a na samym końcu w stronę Małego Rynku dla kupców.

1792 roku do miasta Kraków przyłączono okoliczny Kleparz. Jego historia jest ściśle związana z Kościołem św. Floriana, który ufundowany w 1184 przez Biskupa Krakowskiego Gedkę stał się centrum nowej osady poza murami miasta. Również od wezwania tego kościoła Kazimierz Wielki dokonując formalnej lokacji miasta w 1366 nadał mu nazwę Florencja. Jego późniejsza nazwa Kleparz najprawdopodobniej pochodzi od zwyczaju uklepywania dokonanych transakcji handlowych. Jest to o tyle prawdopodobna wersja gdyż centrum tego miasta stanowił rynek z funkcją targową.

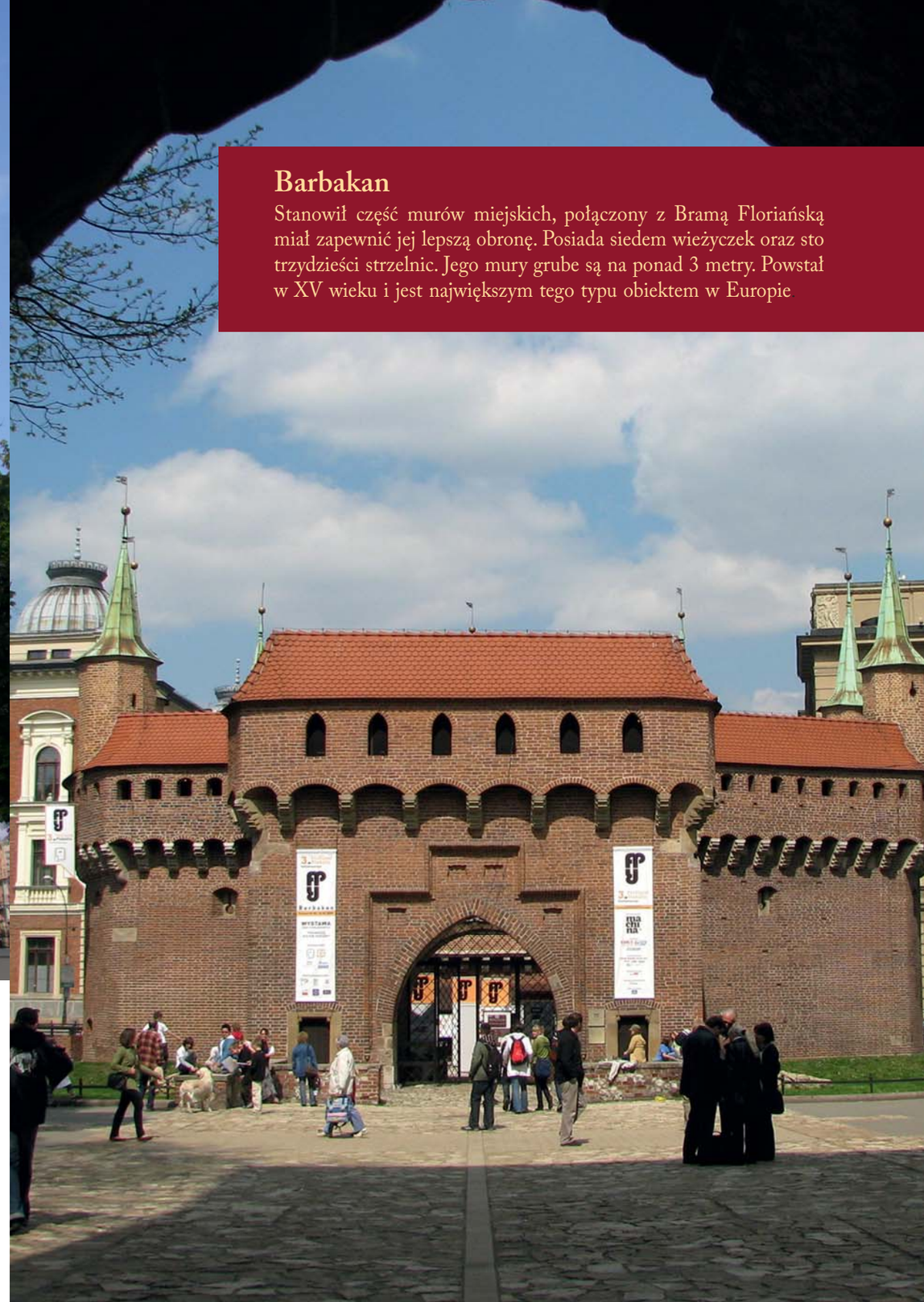

Barbakan

Stanowił część murów miejskich, połączony z Bramą Floriańską miał zapewnić jej lepszą obronę. Posiada siedem wieżyczek oraz sto trzydzieści strzelnic. Jego mury grube są na ponad 3 metry. Powstał w XV wieku i jest największym tego typu obiektem w Europie

Niestety Kleparz ze względu na swoje usytuowanie poza murami Krakowa nie był chroniony przed atakami nieprzyjacielskich wojsk chcących zdobyć to miasto. Dlatego też był wiele razy plądrowany i niszczony. Ze względu na drewnianą zabudowę Kleparza nie omijały również liczne pożary. Wszystko to spowodowało że nie pozostały elementy pierwotnej zabudowy tego miejsca.

Pomnik Grunwaldzki na Placu Jana Matejki

W 1910 roku został ufundowany przez Ignacego Jana Paderewskiego w 500 rocznicę bitwy pod Grunwaldem. Na szczycie monumentu znajduje się posąg Króla Władysława Jagiełły na koniu. U podstawy zlokalizowane jest pięć postaci między innymi książę litewski Witold stojący ponad poległym pod Grunwaldem wielkim mistrzem Krzyżackim Ulrichem von Jungingenem. Pomnik zdobi również hasło „Praojcom na chwałę, braciom na otuchę”

Kolejnym terenem przyłączonym były przedmieścia Garbary, obszar ten znajdował się pomiędzy dzisiejszą ulicą Krowoderską oraz Piłsudskiego. Nazwę swoją zawdzięcza znajdującym się tam licznym zakładom garbarzy. Dzisiejsza nazwa tej części dzielnic czyli Piasek, pochodzi od okolic terenu na którym wzniesiono kościół Karmelitów Trzewiczkowych, sprowadzonych w 1397 na ten teren przez królową Jadwigę. Była to odnoga rzeki Rudawy która naniosła na ten teren duże ilości piasku. Garbary miały swojego wójta oraz ratusz usytuowany na dzisiejszej ulicy Karmelickiej 12.

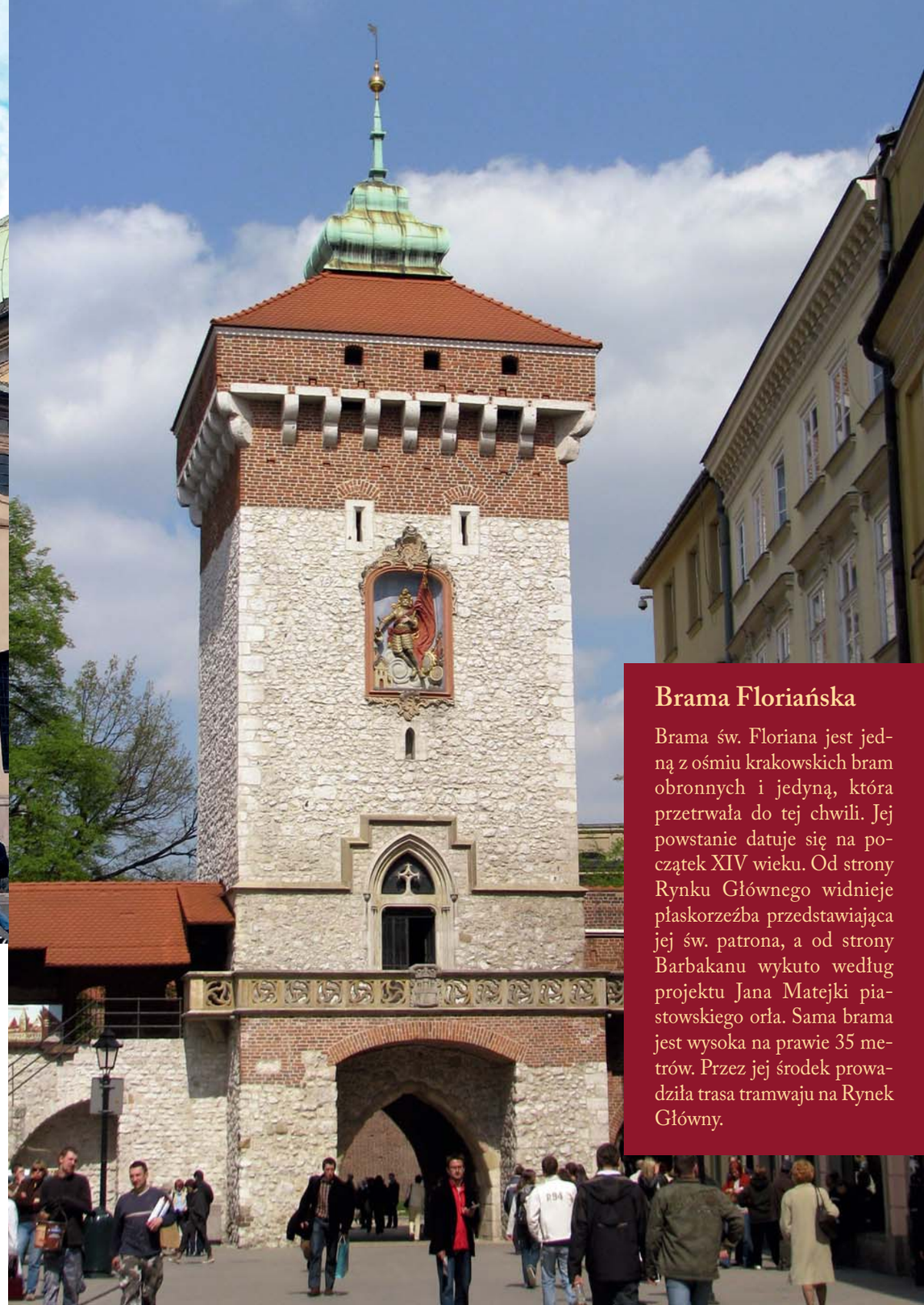

Brama Floriańska

Brama św. Floriana jest jedną z ośmiu krakowskich bram obronnych i jedyną, która przetrwała do tej chwili. Jej powstanie datuje się na początek XIV wieku. Od strony Rynku Głównego widnieje płaskorzeźba przedstawiająca jej św. patrona, a od strony Barbakanu wykuto według projektu Jana Matejki piastowskiego orła. Sama brama jest wysoka na prawie 35 metrów. Przez jej środek prowadziła trasa tramwaju na Rynek Główny.

Znaczącą cześć obecnej Dzielnicy I stanowi Kazimierz. Miasto to zostało założone w 1335 roku przez króla Kazimierza Wielkiego. W swojej pierwotnej formie był podobny do Starego Miasta gdyż w centrum posiadał porównywalnie duży rynek z zabudowanymi po jego środku kramami przypominającymi Sukiennice. Przy rynku znajdował się również Ratusz a całość wraz z okolicznymi zabudowaniami była chroniona murem obronnym z basztami oraz Wisłą i jej odnogą Starą Wisłą. Kazimierz stał się miejscem przenikania dwóch kultur - chrześcijańskiej i żydowskiej.
W 1495 król Jan Olbracht postanowił na teren ówczesnej wsi Bawół (przyłączonej do Kazimierza w 1340 roku) przesiedlić ludność Żydowską z terenu Krakowa. Cały Kazimierz został przyłączony do Krakowa wraz z Stradomiem w 1800 roku w czasie zaboru Austriackiego.

Katedra na Wawelu

Bazylika archikatedralna św. Stanisława i św. Wacława powstała na początku XI wieku, najprawdopodobniej jej budowę zapoczątkował Bolesław Chrobry

Na terenie Kazimierza znajduje się świątynia pod wezwaniem św. Michała Archanioła i św. Stanisława Biskupa określana najczęściej jako Kościół na Skałce. Kojarzona jest z postacią biskupa Stanisława, który miał zginąć z ręki króla Bolesława II Śmiałego`

Jest to miejsce pochówku wybitnych Polaków m.in. Henryka Siemiradzkiego, Jacka Malczewskiego, Stanisława Wyspiańskiego czy Karola Szymanowskiego

Do zwyczajów związanych z kultem św. Stanisława należy coroczna procesja przebiegająca między Katedrą wawelska a Skałką.

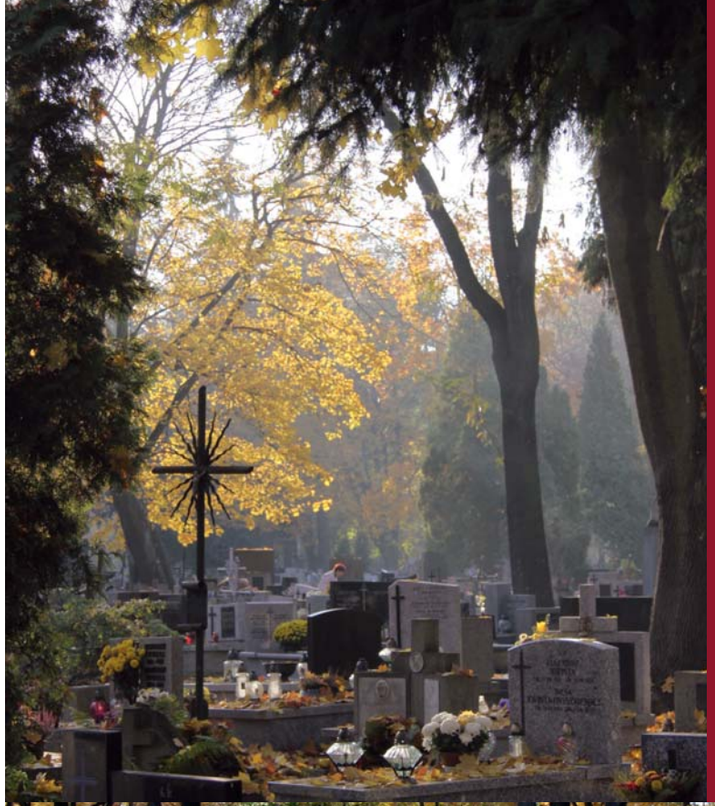

Cmentarz Rakowicki

Jego pierwotne granice wytyczono w 1802 roku. Następnie kilkukrotnie poszerzano go kosztem okolicznych terenów. Jest miejscem ważnym dla Krakowa ponieważ na nim spoczywają ludzie zasłużeni dla naszego miasta, m. in. Józef Dietl, Jan Matejko, Helena Modrzejewska, Oskar Kolberg czy Lucjan Rydel.

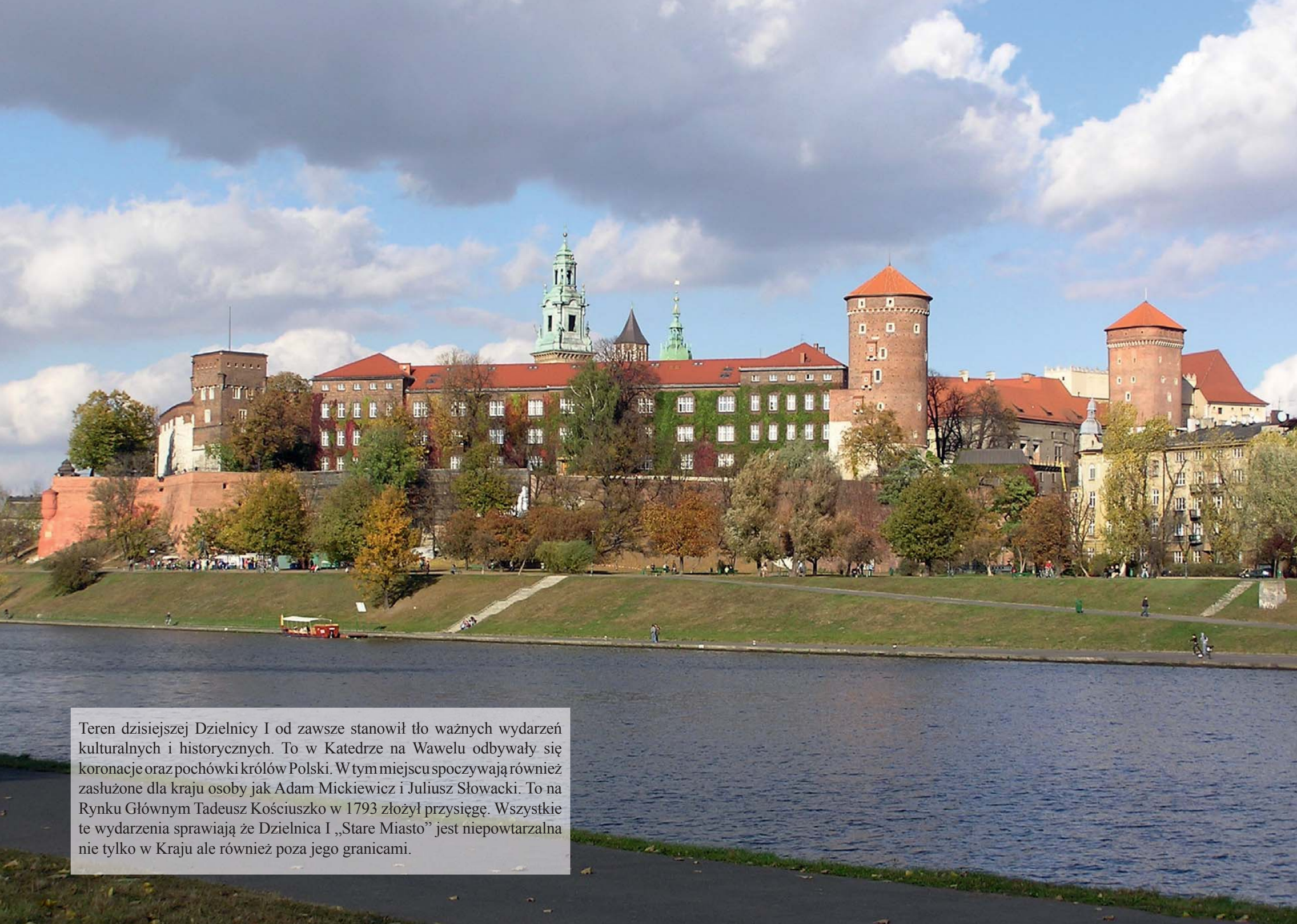

Teren dzisiejszej Dzielnicy I od zawsze stanowił tło ważnych wydarzeń kulturalnych i historycznych. To w Katedrze na Wawelu odbywały się koronacje oraz pochówki królów Polski. W tym miejscu spoczywają również zasłużone dla kraju osoby jak Adam Mickiewicz i Juliusz Słowacki. To na Rynku Głównym Tadeusz Kościuszko w 1793 złożył przysięgę. Wszystkie te wydarzenia sprawiają że Dzielnica I „Stare Miasto" jest niepowtarzalna nie tylko w Kraju ale również poza jego granicami.

Fotografie: Jan Jasicki, Mariusz Jabłoński
tekst: Tomasz Daros – członek Rady Dzielnicy I

Dzielnica Pierwsza
Miasta Krakowa